

Mars 1990 40

STRÖMMA
hembyggsförening

KALASET.

10 ÅRSJUBILEUM

NR 40 MARS 1990.

Styrelse och funktionärer arbetsåret 1989-1990.

Hasse Björkenfeldt	Olivehill	ordf.	401 87
Arne Rådberg	Ripv. 17	v "	401 80
Stig Gröndahl	Alrotsv. 2	kassör	400 80
Britt-Marie Ohlsson	Måsv.27	sekr.	400 33
Gudrun Gröndahl	Alrotsv. 2	redakt.	400 80
Sigvard Lönnquist,	Fågelbrov. 2	hed.led.	401 45
Margareta Hedlund	suppl.		405 36
Gunvor Öhman	"		405 85
Monica Ohlsson	"		405 67
Karin Welstadius	"		411 41
Hasse Lindström	revisor		405 52
Åke Eriksson	"		404 68
Ulla Jonsson	"		405 52
Edgar Pettersson	valberedning		412 74
Bengt Berg	"		404 41

Medlemsavgift för vuxen 50:-/år
Barn och ungdom under 15 år betalar 5:-/år.

POSTGIRO: 98 57 43 - 4 STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

Författarna är själva ansvariga för det skrivna.

Flocka gärna material ur tidningen, men var
enäll och ange källan.

Material till tidningen sändes till Gudrun G.

MUSEET HÅLLES ÖPPET EFTER ÖVERENSKOMMELSE
PER TELEFON MED SIGVARD 401 45 ELLER NÅGON
ANNAN UR STYRELSEN.

SAMLINGSLOKALEN BOKAS HOS KASSÖREN STIG
GRÖNDAHL telefon 400 80.

TEXT TILL FRAMSIDANS BILD.

XVI.

Kalaset.

Prosten slår i bränvinet och super brudgummen till. Brudgummen blott smuttar, och lemnar tumlaren ifrån sig; den går till gräsarna, hvar och en smuttar blott, ty på hvar rätt skall tagas en tår.

Rätterna äro mångfaldiga och starka; en fornforskare skulle i tillagningen igenkänna sextonhundratalets stål; det som aldrig får saknas, utom allt annat, är sötgröt, på tennfat, utsirad med stött kanel i festoner. Stora tennfat med soppa, och klimpar, en sådan tillräcklig att mätta en karl i hvardagslag, framsättnas här och der på bordet; blott brudparet och prestparet ha egna tallrikar, de öfriga hålla skedagång, och sträcka skedarna med högt upplyftade armbogar efter det feta fluidum.

Midt emot brudparet, emellan bordets flyglar sitta klockare och kyrkvaktare enligt gammal praxis.

Vårdarne, gå i skjortärmar och sträcka alltid faten förbi klockarens näsa till prost och prostinna, som taga mot och bjuda brudparet, och låta faten sedan gå åt sidorna. Ehuru klockare och kyrkvaktare få vänta längst, ty faten komma vid kringgången sist till dem, så få de alltid öfver nog, ty faten äro ej så fattiga, som på många herrskapskalas, eller tillställda middagar der ofta några slutligen bli utan.

Bruden fortfor att vara nedslagen öfver missödet med ringen, som ännu satt på lillfingeret.

Ändtligen märkte klockaren, sedan han fått sig tillräckligt till bästa hvad som felades och sade:

»Om bruden tar af sig handsken, och försöker ringen, så tror jag att den skall passa.»

Bruden, som aldrig förr nyttjat handskar, hade behållit dem på sig under vigseln, och som de voro af det tjockare slaget, hade ringen ej passat. Klockarens råd lyddes genast, ringen passade. skilda till svärd, bruden klarnade upp och log

glad mot brudgummen, men prostinnan blef förargad på klockaren, som den gången varit finlligare än hon, och hon föresatte sig att låta honom gå klockarepost två gånger i en vecka för omakot.

Med slutet af måltiden fylldes silfverbägarna med starköl: prosten höll ett lämpeligt tal om brudgummens förstånd och om brudens dygder och önskade dem lycka i ett tal med många bibelspråk och några latinska fraser, som han blott sjelf förstod, och icke just voro passande för tillfället, såsom *gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo*, och *anser interstrepit olores*; men genom sin obegriplighet för folket gjorde de så mycket större intryck.

Sedan prosten druckit lemnade han bägaren till sin gränne; den gick omkring laget; hvar och en af gästerna drack i sin ordning, och sade alltid förut: »Brudparets skål!»

Derpå gafs en full bägare åt brudparet, hvar och en af dem sade: »hela lagets skål!» och sedan drucko de laget till.

Aldrasist gingo två tomma tallrikar kring bordet med insamling åt de fattiga i socknen. Prosten räknade penningarna, förkunnade högljudt summan, som var hederlig, och lemnade dem till klockarens förvar.

Straxt efter middagen dansas bruden in i äktenskapet, Prosten börjar, derefter närmaste slägt, en och en. På ett bord i ett hörn bakom bruden står en tallrik. Efter första takten i polskan, stannar musiken, bruden och hennes meddansare, med en stor åtbörd tager denne upp ur sin ficka en plånbok, och ur plånboken en sedel, och gifver bruden, som lägger den på tallriken. Ju större gåfva, ju raskare gnider spelmannen den följande takten, som gifvaren får dansa med bruden.

När nu en farbror kom, dansade och stannade, sade han, smålistigt: »Si, jag kunde icke få i fickan min gåfva, ty hon står derute i lidret; det är en — — med respekt sägandes — en sugga, men hon är gris-stinn — leka.»

Och derpå drogo spelmännerna till med de raskaste toner.

Sednare på qvällen försiggick en skämtsam strid mellan ungarlarne och gubbarne om brudgummen, som slutade med de sednares seger, och dot på planchen afbildade »*Hissölet*.»

JULMARKNAD I STRÖMMA.

Mubriken kanske vittnar om något som kan bli en tradition. Sedan Hembygdsföreningen fick tillgång till egna lokaler - den härligt mysiga Stockstugan - har vi i konkurrens med skolor och andra föreningar, lyckats åstadkomma en julmarknad varje år. Så även lördagen den 26 nov. 1989.

Det känns extra hembrevligt att bli ett med den speciella atmosfär som möter, när man klättrat uppför backen och kliver in till ett gäng glada dräktklädda damer. Det luktar gott av nybryggt kaffe och hembakt bröd. Man får ett utmärkt tillfälle att umgås med snälla grannar.

Det inre rummet med sina svagt belysta vitmålade stockar är för dagen fullbelamrat med julsaker till salu. Att Strömma-borna uppskattar sin julmarknad märks på den livliga kommersen.

Bakom en sån här marknad, avklarad på 5 timmar, ligger ett långt och intensivt arbete, utfört av våra flitiga damer. Ta detta som ett tack och en hyllning till damerna och också en förhoppning om många kommande och lika lyckade julmarknader.

Stickan

Valborgs-mässöafton.

Piras som vanligt nere på Kanal-tomten.

Vi samlas kl. 19⁰⁰ för att hinna småprata med varandra innan brasan tänds kl. 20⁰⁰.

Kaffeservering. Lotterier.

V Ä L K O M M E N !

ÅRSMÖTE

LOKAL

STOCKSTUGAN

TID

24 MARS klockan 18⁰⁰.

Efter sedvanliga årsmötesförhandlingar, är den som vill, välkommen att stanna kvar och äta en sallad med tillbehör, till en självkostnad av 50:- kr.

Men vi är tacksamma, om Du talar om det för oss i förväg, så vi vet ungefär, hur mycket vi skall göra iordning.

Ring: Monica 405 67 Margareta 405 36
 Gudrun 400 80 Britt-Marie 400 33

SENAST DEN 20 MARS.

VÄLKOMMEN

D A G O R D N I N G V I D Å R S M Ö T E 1990.

- 1 Mötets öppnande
- 2 Val av ordförande och sekreterare för mötet.
- 3 Fråga om mötet stadgeenligt utlysts
- 4 Val av 2 justeringsmän
- 5 Verksamhetsberättelse
- 6 Revisionsberättelse
- 7 Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
- 8 Val av ordförande för kommande verksamhetsår
- 9 Val av 2 styrelseledamöter på 2 år
+ 2 suppleanter på vardera två år
- 10 val av 2 revisorer och 1 suppleant
- 11 val av ledamöter i valberedningen
- 12 val av festkommitté
- 13 fastställande av årsavgift 1991
- 14 behandling av motioner och ärenden styrelsen
hänskjutit till Årsmötet
- 15 Övriga frågor
- 16 mötet avslutas

Ledamöter vars mandattid går ut 1990 är:

 Guðrun Gröndahl och Arne Rådberg.

Suppleanter vars mandattid går ut är:

 Gunvor Öhman och Margareta Hedlund.

Valberedningen: Edgar Pettersson telefon 412 74
och Bengt Berg telefon 404 41

är tacksamma för namnförslag snarast möjligt.

----- o c o -----

STRÖMMA HEMBYGDEKASSANS BALANSRÄKNING 1989.

Ingående balans 1989 - 01 - 01.

Tillgångar:		Skulder:	
Kontantkassa	498:91	Ungdomsfond	12.000:-
Postgiro	605:82	Hembygd.fond	8.328:13
l:a Sparbanken	16.019:20	Folkets-husfond	<u>1.345:-</u>
PK-banken	<u>4.549:20</u>		<u>21.673:13</u>
	<u>21.673:13</u>		

Utgående balans 1989 - 12 - 31

Tillgångar:		Skulder:	
Kontantkassa	287:80	Ungdomsfond	12.000:-
Postgiro	245:70	Hembygdsfond	17.500:-
l:a Sparbank	<u>38.702:50</u>	Forskningsfond	2.000:-
	<u>39.234:-</u>	Folkets-husfond	1.345:-
		Flyktinghjälpf.	4.387:50
		Leverantörskuld.	1.850:-
		Vinst	<u>151:50</u>
			<u>39.234:-</u>

Strömma januari 1990

Stig Gröndahl

kassör

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENINGENS RESULTATRÄKNING 1989.

Intäkter:	Medlemsavgifter	13.975:-
	Bidrag Värmdö kommun	3.750:-
	" Naturskyddsför.	2.000:-
	Anslag t. flyktinghjälp	5.000:-
	Gåvor	580:-
	Räntor	2.329:60
	Lokalhyror	1.625:-
	Egna aktiviteter	<u>32.337:80</u>
	Summa	<u>61.597:40</u>

Kostnader:	Trycksaker, kontorsm.	4.338:90
	Nöten, utflykter	1.340:-
	Porto	2.031:30
	Försäkringar	941:-
	Föreningsavgifter	912:-
	Hembygdsvorsknings	1.225:40
	Hembygdstomten	733:-
	Stockstugan byggkostn.	6.418:-
	" driftkostn.	9.231:60
	Flyktinghjälp	612:50
	Egna aktiviteter	16.194:80
	Övriga kostnader	1.908:-
	Hembygdsvinst	9.171:90
	Forskningsfond	2.000:-
	Flyktinghjälpfond	4.387:50
	Vinst	<u>151:50</u>
	Summa	<u>61.597:40</u>

Strömma januari 1990

.....
Stig Gröndahl
 kassör

Ålands-resa.

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING
10 ÅR.

Gemensam Ålands-resa, för att fira Strömma hembygdsförenings 10-års-jubileum planeras till sommaren.

För att veta, hur vi skall planera den, behöver vi veta lite på ett ungefär, hur stort intresset är.

Om Du är intresserad, ring till oss och tala om det. När vi sen vet lite mer, kontaktar vi Dig igen och hör efter, om Du fortfarande vill vara med och om tiden passar Dig.

Vad som finns att se på Åland:

Ålands museum
Jan Karlsgårdens friluftsmuseum
Kastellholm slott med ruiner
Sund sockens kyrka
Sjöfartsmuseum + Poemern.

En övernattnig i Mariehamn blir nödvändig.

Vi behöver även hyra buss för rundresa + guide.

Ålands museum är kontaktat av oss, för att vi skall få bästa möjliga information.

HOPPAS ATT VI BLIR MÅNGA!

----- o o o -----

Stickelsberg.

Naturskyddsföreningen, Forminnesföreningen, Strömma hembygdsförening och Priluftsförbundet arrangerar gemensam vandring till Värmdö gamla avrättningsplats Stickelsberg.

Tid: Kristi himmelfärdsdagen den 24 maj 1990.

Plats: Samling vid Sågens hållplats/Breviksvägen klockan 9.30
 Buss 440 klockan 8.40 från Slussen.
 Bor Du i Strömma och vill samåka med någon, så kom ner till Strömma handel kl. 8.00 så ordnar vi det.

Vi vandrar gamla Fagerdalavägen förbi Mor, fortsätter Ryssvägen upp till Värmdös avrättningsplats på Stickelsberg.

Gudrun Gröndahl och Britt-Marie Ohlsson berättar.

Matsäck medtages och stövlar behövs om vädret är blött.

Vi är hemma igen ca kl. 1300 - 1400.

Ryktet växer medan det löper.

- Grattis till lotterivinsten. Ryktet säger att det var 5.000:-?
- Tackar, men riktigt så var det inte. För det första var det bara 500:-. För det andra var det inte lotteri utan hästar. För det tredje vann jag inte, utan förlorade istället. Men annars var det rätt.

Strömma Hembygdsförening

Med anledning av Er artikelserie i medlemstidningen om Strömma kanal får jag som ett bidrag överlämna detta kvitto.

Levant Sätström
Gustavsberg

Kvitto
A avgift för genomfart av
Strömma kanal

Kr. 0:25

PARADOK, Stockholm.

PÅSKKÄRINGAR FICK PASSERA GRATIS.

Tack!

SIGVARD har skänkt några av Fågelbro Gårds gårdsböcker till hembygdsföreningen. Han har fått dem i gåva från Claus Göran Winge för flera år sen.

ANNA-GRETA PAULSEN har skänkt 3 små handvirkade dukar + diverse.

KARIN SCHAUMAN har skänkt 3 st. äldre kryddburkar av porcelin med gammalstävning på. 1 st. äldre bleckburk märkt "Smus". 1 st. äldre bleckburk innehållande hyskor, hakar m.m. 3 st. äldre kryddburkar med innehåll. 1 ställ med mässingviker till decimalvåg från 20 gr. - 5 hg.

KENT ODÉN, Strömma handel, som skänkte ett presentkort på 300:- till skinklotteriet på julmarknaden.

SVEN ERIKSSON som kostnadsfritt ordnat smidda järnbeslag till museet.

LENNART SÄPSTRÖM som skänkt ett kvitto från den tiden, då man var tvungen erlägga avgift för genomfart av Strömma kanal.

FRU ÅSTRÖM som skänkt ett krus + diverse.

SVEA WAHLSTRÖM som skänkt två klippalbum från sista världskriget. Ett berättar vad som hände i Sverige och ett berättar vad som skedde i övriga världen. Du hittar några klipp ur dessa på annan plats. Svea har även skänkt en Krono-skatte-sedel från 1916, som tillhört hennes far. + 44 gamla almanackor från 1941-1985. I dessa har Svea antecknat dag för dag i 50 års tid om väder, vind, temperatur m.m.

Till sist men inte minst: AXEL WAHLSTRÖM, som skänkt en hel 1.000:-lapp att användas till föreningens omkostnader.

T A C K A L L E S A M M A N S !

VERKSAMHETSBERÄTTELSE
1989 -1990

Under mandattiden
har föreningen verksamhet varit följande:

- 9 protokollförda styrelsemöten.
- 4 utgivna föreningshäften, 37,38,39 och40.
- 2 marknader. Sommar-och julmarknad.
Medverkat vid Skärgårdsmarknaden i
Kungsträdgården
Utgivning av G.Dahlströms litografi-mapp.
Hembygdsföreningen presenteras i Ledungen.
- Vidare har Studieförbundets dokumentations-
cirklar träffats 18 ggr.
- Båt-och Vägföreningar 7 ggr.
- Kommun-samanträden 2 ggr.
- Kyrkans andaktstund 1 ggr.
- Museet har besökts av andra hembygdsföreningar
och grupper.
- Samlingslokalen har varit uthyrd till
medlemmar vid dop , födelsedagar och
ungdomsträffar 9 ggr.

ordf. Hasse Björkenfeldt.

OM TIO ÅR

Ordet hembygd säger klart vad det betyder, - bygden kommundelen där man har sitt hem, där man bor. För många av oss i generationer, är födda, gått i skola och har sin utkomst här. Men många har flyttat ifrån en tidigare hembygd och funnit sin nya här.

När Strömma hembygdsförening bildades 1980 var ett av målen, en samlingslokal här i Strömma. Nu tio år senare både en fungerande samlingslokal och ett välfyllt hembygdsmuseum.

Med Värmdö kommuns bistånd och Sigvard Lönnqvists donation av sin samling, blev detta möjligheternas plattform. Färdigställandet till en fungerande mötesplats, byggdes på en fantastisk entusiasm och kollektiv flit. Marknader med handmålade korgar, kaffe med hembakat gav pengar till byggmaterial.

Med Vi-känslan då, nu och framöver för vår gemensamma samlingsplats, att vårda och trivas i, ung som gammal. Samhället och kulturen förändras ständigt och vi med den. När man samlas till fest så stiger ljudnivån, förr var det dragspel som höjde nivån. Idag svarar bandspelaren "Bergsprängaren" för volymen och rytmen. Om tio år står kanske den på museet bredvid föregångare och kristallmottagare med blott 70 år på nacken.

Att synas och höras, talas om, har Strömma hembygdsförening varit bra på. I år skall det höra talas om oss i Österled. Vi firar 10-års jubileum med en resa till Åland och deras hembygdsmuseer. Lycklig resa för kommande tio år.

ordf.

Strömman-dagen 24 juni

firas vid Stockstugan, Fågelbrovägen 1.

VI STARTAR KL. 11⁰⁰ MED ATT HÄLSA
VÄRMDÖ KYRKA VÄLKOMMEN TILL STRÖMMA,
FÖR ATT DÄR HÅLLA FRILUFTSGUDSTJÄNST.

UNDER RESTEN AV DAGEN KAN DU LYSSNA TILL
DUR-SPELARNAS GLADA MUSIK.

ETT MYCKET UNGDOMLIGT DANSLAG KOMMER ATT
VISA SINA FÄRDIGHETER I FOLKDANS.

DU FÅR ÄVEN CHANSEN ATT SE OCH PRÖVA OLIKA
HANTVERK, SOM KUNNIGA PERSONER STÄLLER UPP
OCH VISAR.

MUSEET KOMMER NATURLIGTVIS ATT VARA ÖPPET
OCH DÄR KAN DU FÅ LÄRA DIG HUR OLIKA RED-
SKAP HAR ANVÄNTS.

KAFFESERVERING -- BRÖDFÖRSÄLJNING.

SLÖJDSAKER, TILLVERKADE AV FLITIGA STRÖMMABOR
KOMMER DU ATT KUNNA KÖPA.

SKÄRGÅRDSLITTERATUR.

LOTTERIER. Bland annat har Du chans att
vinna en bil i ett lotteri som Länsförbundet
och föreningarna har tillsammans.

V Ä L K O M M E N I

Sommar-marknad 28 juli

Även i år ordnar vi sommar-marknad.

Plats: Strömma kanal/Strömma handel

Tid: lördagen den 28 juli kl. 10⁰⁰-14⁰⁰.

Musik. Kaffeservering. Lotterier.

Försäljning av:

skärgårdslitteratur, slöjd, hembakt bröd.

V Ä L K O M M E N I

TILL SALU .

TILL SALU .

TILL SALU .

KOM IHÅG att föreningen har en liten försäljningshörna, där Du kan passa på att köpa en del presenter.

Vi har även skaffat en del Skärgårds- och Hembygds-litteratur.

GÖR ETT BESÖK!

Du kanske hittar något som lockar Dig.

V Ä L K O M M E N I !

Men ring först någon av oss, så vi kan låsa upp.

GC.

SKURUBRON

75 år

21/10 1915 öppnades den första nöjbron, grunden till den nuvarande, över Skurusundet. 284 meter lång med 72 meters spännvidd i mittvalvet. Hans Majestät Konungen Gustav V var där och under pompa och ståt invigdes den, varefter den öppnades för allmänt bruk.

Skolklasser var utkommenderade att sjunga för Kungen. Svea Vahlström berättar, att de fick traska och gå ända från Sågtorps-skolan vid Boo kyrka till Skurusundet. Klockan 8.00 skulle det sjungas. Men snopna barn fick bara en handviftning från Kungen, för han hade brättom och skulle till Fågelbrolandet och fiska. Men de fick trösta sig med att sjunga för alla andra höga herrar och damer som samlats där. Föga anade Svea då, att hon själv som vuxen skulle komma att hanna på Fågelbrolandet.

Förr skedde all förbindelse med fastlandet per båt, men åtminstone från 1700-talets början, har det funnits färja över sundet. Men behovet av bro diskuterades livligt och 1832 fanns flottbro. Taxan var för ett åkdon med häst 4 alt. 2 skilling banco. För glände 6 runstycken (gammalt öresmynt.)

Färjan över
Skuruvägen.

Den låg, flytande på vattnet, ca 200 mtr. längre norrut än den nuvarande, med branta backar på ömse sidor. Det kan inte ha varit lätt att köra den vägen med lastade foror. Varken att ta sig upp eller att ta sig ner.

För att båtar skulle kunna passera ordnades en "sluss", som egentligen inte var vad vi kallar en sluss, utan en flytande klaffbro som gick att öppna. Men det blev ofta problem med den delen. Var en forå tungt lastad sjönk "slussen", ibland till och med under vattenytan. Vintertid drev isflak in i ångbåtsrännan, så slussen blev svår att stänga. Vid ett tillfälle fick 6 man arbeta i 4 timmar med att stänga bron. Nedisningen ställde också till stora problem. Ideliga reparationer gjordes och många diskussioner fördes.

På slutet av 1800-talet togs funderingar upp om en eventuell högbro. Docenten G.E. Cassel, ägare till Viks gård och verkställande direktör i Värmdö Järnvägsbolag, lade in ett förslag på en kombinerad järnvägs- och landsvägsbro med segelfri höjd, som behandlades 4/1 1905. Men bolaget hade ej möjlighet att fullfölja planen.

Ett förslag som tecknades 20/8 1910, var en högbro av järnkonstruktion. Kostnaden för järnbrobygget beräknades till 247.000:- Med statsbidrag och många privata donationer kom bygget till start.

Då dyker ett nytt förslag upp. En "bevalföro af armerad betong". Vacker, monumental, men ändå smickar. 284 meter lång, 28 meter pilhöjd. Det var A. L. Arcus som kom med det förslaget. Och i "nådigt brev" av den 6/3 1914 antogs förändringen till en kostnad av 276.000:- kr. Arbetet påbörjades i april samma år med 50 man som efterhand utökades som mest till 120, men sjönk till 70 vid krigsutbrottet 1 aug.

Det största problemet var förstås den högsta valvbågen över vattnet. Det löstes genom att timra en kista, 12 x 25 mtr., förankrad och vilande på 256 grova träpålar som drivits ner i en sandbank mitt i sundet. På den byggdes solfjäderformade ställningar. Jag ger mig inte in på att närmare försöka förklara det tekniska. Den problematiken finns beskriven i Teknisk Tidskrift 1915. Där kan den som

vill, läsa mer om det. Ej heller tänker jag skriva om hur arbetet framskred. Men snabbt gick det att bygga den. Den 11 oktober 1915 var allt arbete och provbelastningar avslutade. Till hela bygget hade det då gått åt massor av betong. 5.400 m³. Bara mittbågen vägde ca 2.000 ton. Den 21:a skedde så, som jag berättade i början av artikeln, invigningen.

När det då blev lättare att ta sig ut till Värmdön, började också trafiken att öka. Problem med ibland flera timmars köande i helgerna gjorde, att det i början av 1950-talet var nödvändigt att utöka bron till det dubbla. Tack vare det flyter trafiken bra även idag.

Och visst är väl Skurabron fortfarande en skönhet, trots sina 75 år.

Gudrun

FLOTTBRON

När skogen är halvgrön och halvgrå,
skall bonden sin havre så.

oktober 1944

Norsk vinterprimör: Sylt i första snön

Härom dagen återfanns följande värdefulla matråd i Aftenposten: "När nu den första snön faller, begärra då tillfället och tag en stor matsked av den fina vita snön från altanen eller från gräsmattan utanför fönstret och lägg den i ett glas med litet sylt och servera sedan. Men snabb måste man vara i vädningen ty snön får inte smälta för mycket, då blir det bara vatten. Sätt fram glassen och kalla det fruktig. Vi har blivit så blygsamma i våra fordringar att det nog glider ned utan sura minner, men söt måste sylten vara för att det skall smaka gott..."

Efter detta är man nästan överens med förtäringens kåser som skriver: "Har ni varken köttkraft eller fiskkraft till soppan så försök med in- söttningskraft. Men besök inte all- tor mycket".

Skinkan skall sparas till jul.

Med hänsyn till den ökade efterfrågan på skinka till julen har livsmedelskommissionen beslutat att färsk, saltad, rökt, kokt eller konserverad skinka icke får säljas till förbrukare eller serveras på näringsställe under tiden fr. o. m. 15 nov. t. o. m. 10 december.

Rökt eller kokt skinka, som beretts före 15 november, får dock säljas till förbrukare och serveras på näringsställe t. o. m. den 18 d.s.

Oskaldad potatis på restaurang

Livsmedelskommissionen har med hänsyn till landets potatisförsörjning beslutat att från 8 nov. återinföra förbudet att använda potatis till utfodring av djur. Vidare är det från samma dag förbjudet att skala potatis före kokningen på näringsställen och allmänna inrättningar m. m. Råskaldningsförbudet gäller dock ej potatis som kokas för framställning av potatispuré eller rotmos.

undvik en besvärlig gasransonering köp mera färdiglagat

kåldolmar	hg 0:29
kroppkakor	hg 0:25
potatisbullar	hg 0:22
äppelkaka	hg 0:18

konsum

VISSA SLAG AV SALT- SJÖFISK PRISREGL- RADE FR. O. M. I DAG.

I dag kostar:

VITLING, storlek 1, kg ..	1:30
HAVSLAX (gråstf), hel och halv, kg ..	1:75
HAVSLAX i bit, kg ..	2:—
RÖDSPETTA, storl. 1, kg ..	2:25
TORSKFILÉ, kg ..	2:05

Dessertom:

HÄRLIG NORRLANDSSIK, kg ..	2:—
SLÄTTVAR, storl. 1, kg	2:50
FÄRSK LAX, i bit, kg	7:—
LJEVANDE ÄL, storl. 1, kg ..	6:—

Svea Wahlström har tagit tillvara sin syster Götha Lindbergs klippalbum. Urklippen är från krigsåren 1942-1946 och berättar mycket om alla de vardagliga problemen, som man mötte under den tiden

Här publiceras några av klippen.

Nödårsvintern 1867-68 ett dystert 75-årsminne

Svår hemsökelsetid för Norrland — Skyfallsliknande regn och fimbulvinter spolerade höstskörden

ÖRNSKÖLDSVIK den 22 dec. 1942

Vi beskärma oss nog litet var inför en ny krisjul med ännu mer minskade möjligheter att duka fram de sedvanliga delikatesserna. Men vi klaga ganska dumt, om vi betänka, att vi denna vinter kunna se tillbaka på det dystra 75-årsminnet av nöddåret 1867-68, vilket särskilt för Norrland blev en svår hemsökelsetid. Det året stod barkbröd och potatis med saltströmmingslake på de flesta norrländska hemmens matbord i både helg och söcken. Och i många fattiga hem fanns inte ens denna torftiga späs, varigenom hela familjen icke hade annat val än att dra ut på fjärdögarna för att söka bättre lottade medmänniskor, som ville dela med sig av de knappa förråden.

Sommaren 1867 spolerades kornåkrarna och hövallarna av skyfallsliknande regn och då en fimbulvinter med ens stängde sjöfarten på Norrland var katastrofen nästan fullständigt. Från det bättre lottade Syd-Sverige kunde spannmål och mjöl endast hämtas med hästforor och de förslogo inte långt. Bottenhavet låg för Sverige fruset längre än någon gång tidigare eller senare. Först i måssommarveckan 1868 kunde den första hjälpbåten med livsmedel söder ifrån forcera isen på Örnsköldsviksfjärden. Denna båtläst blev utan tvivel räddningen för en betydande del av den nordångermanländska befolkningen.

Då båten långsamt stävade fram genom fjärdens is hade stora människor från bygden samlats på Örnsköldsviks kaj. Bland dessa befann sig också den nu 92-åriga Erik Alfred Lindström i Örnsköldsvik. Han berättar, att de väntande människorna stodo tysta och sammanbitna. Man hurrade inte för den annalkande hjälpen ej heller visade man några andra tecken till den glädje, som alla dock voro uppfyllda av. Ingen försökte heller tränga sig ombord, då fartyget lagt till. Man väntade bara — det var som en dröm alltsammans, säger gubben Lindström. Vid anlöringen kastade beaktningssmännen i land några rågkakor, som

född med på kajen. Ingen rusade dock fram för att försäkra sig om gudslönet. Det var några medlemmar av utdelningskommittén som plöckade upp bröden och gav dem till några, som alla visste hade det särskilt avårt. Men vi låta Lindström själv berätta om nöddåret och hjälpbåten, vilken senare alla tackade Gud för, även om de annars inte brukade vara så särdeles kyrksamma:

— Då man börjar bli så pass gammal som jag, säger Lindström, är det mycket av det, som varit, man glömmar — men nöddåret 1867—68 har liksom blifvit sig fast i minnet. Vi ha ju haft kristider sedan dess också, men den som inte var med på 67 och 68 vet nog inte så mycket om vad det vill säga att bli svältfödd. Lantbrukarna hade väl kvar litet mjöl från året före regnsommaren, men det mjölet fick mest bara användas för bärbrödsbaket. I det behövdes det några nypor mjöl för att det skulle kunna hälla ihop under gräddningen.

det var savhinnan mellan barken och trä som nyttjades. Ungtallen var bäst. På den skrapades man åt sig savhinnan, som sedan filades sönder i så små bitar som möjligt. Filsen mjukades sedan upp i vatten under någon tid och fick därefter torka. Sist maldes det antingen på barkmjölkvarn eller också vid bykvarn, där man under lyckligare år malde kornet. Mjölet var till en början vitt som det finaste vetemjöl, men efter någon tid märknade det och blev brunt som själva furubarken.

$\frac{x}{1}$ kanna =
drygt 2 liter eller
noggrant räknat 2,617 liter = 0,1 kubikfot.

En liten förklaring fordras kanske till, varför det blev en sån katastrof förr, om en del av Sverige drabbades av missväxt.

Om vi tänker på hur dåliga kommunikationerna var på den tiden. Knappast några järnvägar. Inga bilar.

Hur bärbrödet smakade? Torrt var det förstås, men gott i alla fall. För på den tiden var man ordentligt hungrig innan man fick sätta sig till bords. Hemma i byn kom jag ihåg, att det var en trä-svarvare, som inte var riktigt nöjd med bärbrödet, så han satte i gång med att experimentera med att göra mjöl av svarv-spån. Men det skulle han inte ha gjort! För det där svarvspånmjölet brann ihop och fastnade i magen på honom. Och sen tog det ett bra tag innan han fått det utsköljt med en lavemangspruta. Han kom ju undan med livet, men efter den betan tyckte han nog som vi andra, att det vanliga bärbrödet var gott nog.

Någon omvårdning med maten var det förstås inte. Det var bärbröd och potatis med saltströmmingslake mest var dag. Saltströmmingen försvann ganska snart ur marknaden. Men strömmingslake var inte så lokigt att ha till potatis. Läken köpte vi för 25 öre kanna $\frac{x}{1}$ och den var sannerligen ydret sitt pris. Sen tog läken också slut och då blev det att äta lingonmos till potatisen. Någon gång vankades förstås kött också, ty bristen på feder tvingsade lantbrukarna att slakta ut mest hela kreatursbeståndningen.

Så berättar Lindström vidare om människornas kamp för livets nödort. Trots förbud snarades fågel överallt i skogarna. Och strömmingslakeerna av i dag är leke någon nyhet. Ty i Örnskildsvik stod sommaren 1868 stora mängder av människor från bygden för att komma över några strömmingsstjortar, då fiskarna kommo in med sina fångster. Ufnuteringen skedd så rättvist som möjligt, men många voro de somingo vända tomhänta.

Det fanns inte heller radio eller telefon.

Sjöd eller andra transporter måste ske med båt eller med häst. Kanske från Götaland till Norrland. En väg på ibland över 100 mil. Det tog sin rundliga tid. Inte kunde man få med sig så stort lass heller. Kanske fick man lasten förstörd av regn och rusk. Hjälpn blev därför otillräcklig och hungern drev ibland ut folk på vägarna för att tigga.

Ett hårt liv men fortfarande verklighet för många människor i världen. Många av våra invandrare kan berätta om den saken.

Gudrun

Hembygds-Nisse

Vi vill försöka samla barn och ungdom i Strömma för att genom lek och utflykter ge dem kunskap om hembygden, naturen, miljön och livet förr. Vi vill utbilda dem till "Hembygds-spejare". Sätta på fantasi-glasögonen och upptäcka vad som finns runt om oss.

Vid regn håller vi till i Stockstugan, där de får lära sig vad museets olika saker har använts till, hur de tillverkats och vad de kallas. Eller vi kanske tillverkar leksaker på gammalt vis.

Vid vackert väder, drar vi ut i naturen

Vi som kommer att hålla i det här är
Gudrun telefon 400 80, Britt-Marie 400 33.
Du kan även ringa till Vuxenskolan 221 62.

Ålder 5 - 6 år. Avgift: 25:- kr för 5 ggr.
Start: början av april. Tid: torsdagar 09⁰⁰-11³⁰.

1989 års kulturstipendium och hedersnämnannde

Värmdö kommuns kulturstipendium och hedersnämnannde går i år till fem personer. En av hedersledamöterna får sitt pris för sin insats inom konstförmedlingens område medan övriga prisdeltagare får stipendium och hedersnämnannde för sina insatser inom hembygdsrörelsen.

Värmdö kulturnämnd vill med årets pris belöna några av hembygdsrörelsens engagerade medlemmar och betona den stora roll hembygdsrörelsen spelar i kommunens liv. Hembygdsrörelsen är en viktig opinionsbildare kring det som är värt att bevara i det byggda och odlade landskapet. Hembygdsföreningarna vidmakthåller aktivt kulturarvet och utför en pedagogisk gärning då de lär unga om hur det var förr och låter gamla återuppleva sin historia. När ansvaret för byggnader och planer läggs över på kommunen är hembygdsföreningen en ovärderlig partner i arbetet att behålla kulturarvet i en pågående samhällsutveckling.

Tack alla som medverkat till detta kulturpris.
Och tack att det fick gå till hembygdsrörelsen.

En liten hembygdare bor det väl i de flesta av oss utan att vi tänker på det. När vi fotograferar händelser och personer, dokumenterar vi dom för framtiden. När vi firar jul, påsk, midsommar m.m. tar vi upp gamla traditioner, som vi sen för vidare till kommande generationer.

Ordet kultur betyder mänsklig påverkan. Kulturlandskap, kulturbygd betyder att människor levat och påverkat bygden där under långa tider.

Det är allt detta som hembygdsrörelsen försöker fånga upp: från gången tid till nutid för framtid.

Tack allesammans och E N G L A D P Å S K !

Och glöm inte de sedvanliga traditionerna:
riset, smällarna, äggen och det viktigaste:

Varför vi firar påsken.

Godrun

KULTURSTIPENDIUM

Britt-Marie Ohlsson och Gudrun Gröndahl

för Värmdö kommuns kulturstipendium 1989 för sin gärning inom hembygdsrörelsen i Värmdö kommun.

De har med engagemang och kunnande arbetat på att dokumentera, forska och upptäcka skilda områden av vår bygds historia. De har också fört detta kunnande vidare genom skrift, föredrag och cirklar.

Gudrun Gröndahl och Britt-Marie Ohlsson har genom sin insats i Strömma hembygdsförening aktivt medverkat till en ökad kunskap och intresse för Värmdös hembygd.

HEDERSOMMÄNNANDE

Lennart Backman

för hans forskning kring och dokumentation av Värmdös historia från forntiden till dagens samhälle.

Lennart Backman har engagerat sig för vården av kommunens fornlämnningar och även upptäckt nya lämningar. Han har också samlat och dokumenterat 10.000 fotografier från Värmdö, vilket kommer att få stor betydelse för framtida historieforskning.

Valter Weimark

för hans gärning i Gustavsbergs konstliv. Valter Weimark initierade Gustavsbergs konstförening 1945. Han har under 44 år varit föreningens kunnige och engagerade ordförande, ett ideellt arbete med stor betydelse för konstintresset i Värmdö kommun.

Ernst Kraf

för hans insats som inspiratör och eldsjäl i arbetet att hålla odlingslandskapet levande och att föra de gamla hantverkstraditionerna vidare.

Med sitt breda kunnande inom kulturlivets olika områden sätter hans gärning spår i kommunens liv med bland annat återkommande kulturveckor, skärgårdsmarknaden, ungdomsprojekt och föredragsserier på våra servicehus.

G L A D

P I S K

